บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

The Roles of Sangha Administrative Officers to Clergy Administrationin Zone ofAmpholeMueng, ChangwatNakhonRatchasima

พระสุระ สนิทชัย[1] รชพล ศรีขาวรส[2]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา2) เพื่อศึกษาเพื่อเปรียบเทียบบทบาทของสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาโดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ คณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาโดยศึกษาประชากรทั้งหมดจำนวน 236 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที (t-test แบบ Independent samples) และ F-test (one way ANOVA)

ผลการศึกษาพบว่า

1. บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาโดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ= 3.99) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการปกครอง-(μ= 4.16) ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา (μ= 4.03) ด้านการศาสนศึกษา-(μ= 3.87) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ (μ= 3.71) ด้านการสาธารณูปการ (μ= 3.65) ด้านการศึกษาสงเคราะห์-(μ= 3.11) ตามลำดับ

2. พระสังฆาธิการที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งหน้าที่ทางคณะสงฆ์ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน

คำสำคัญ: บทบาทพระสังฆาธิการ, การบริหารกิจการคณะสงฆ์

Abstract

The research purposes were 1) to study the roles of Sanghaadministrative officers to clergy administration in zone of AmpholeMueng, ChangwatNakhonRatchasima, and 2) to comparethe roles

[1] นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนครราชสีมา

[2] อาจารย์ ดร. สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา

of Sanghaadministrative officers to clergy administration in zone of AmpholeMueng, ChangwatNakhonRatchasima, classified by the personal factors.The population was the 256 monksin zone of AmpholeMueng, ChangwatNakhonRatchasima, studied whole population. The research instrument was the estimate rating-scale questionnaire. The analytical statistic was the percentage, mean, standard deviation, t-test (independent samples) and F-test(one way ANOVA).

The findings were:

1. The roles of Sanghaadministrative officers to clergy administration in zone of AmpholeMueng, ChangwatNakhonRatchasimathe overall was the high level(μ= 3.99).For each aspect consideration by mean descending werethe governance aspect (μ=4.16) ,the propagation of Buddhism aspect(μ=4.03),the religious education aspect (μ=3.87),the public welfare aspect(μ= 3.71),the public facilities aspect (μ= 4.27),welfare education aspect(μ= 3.11),respectively.

2. The monks with the difference of age, ordained periods, educational level, and position had the opinion regarding to the roles of Sanghaadministrative officers to clergy administration in zone of AmpholeMueng, ChangwatNakhonRatchasima, the overall and each aspect were difference.

Keywords: roles ofSanghaadministrativeofficers, clergy administration

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

สังคมที่พระพุทธเจ้าทรงจัดตั้งขึ้นเป็นสังคมตัวอย่างคือสังคมสงฆ์โดยมีพระพุทธเจ้าทรงดำรงตำแหน่งเป็นพระธรรมราชาเป็นผู้บริหารสูงสุดในองค์กรสงฆ์ดังพุทธพจน์ที่ว่า " เราเป็นพระราชานั่นคือเป็นธรรมราชาผู้ยอดเยี่ยม" และทรงใช้วิธีการทำให้มีระบบการที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนและมีระเบียบแบบแผนในการเป็นอยู่ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้มนุษย์เหล่านั้นได้รับประโยชน์จากการสอนของพระองค์อย่างเต็มที่ในระยะแรกที่พระองค์ทรงประกาศหลักคำสอนนั้นได้มีผู้ให้ความสนใจและเข้ามาศึกษาด้วย ซึ่งพระองค์ทรงดำเนินการรับและสั่งสอนเองพร้อมกันนั้นก็ส่งไปประกาศศาสนายังชนบทอื่นๆเมื่อกิจการของพระศาสนาเจริญเติบโตมีพระภิกษุจำนวนมากเกินกว่าที่จะทรงดูแลได้ทั่วถึงจึงทรงมอบอำนาจหน้าที่ให้พระสงฆ์ดูแลปกครองกันเองโดยให้เคารพนับถือกันตามลำดับอาวุโสพระองค์ทรงดำรงตำแหน่งในฐานะธรรมราชาทรงปกครองแบบพ่อปกครองลูกหรืออาจารย์ปกครองศิษย์ถือความสุจริตใจเป็นพื้นฐานและพระพุทธองค์ทรงมอบให้สงฆ์เป็นใหญ่เป็นสามัคคีธรรมซึ่งเราเรียกว่าสังฆาธิปไตยทรงวางระเบียบข้อปฏิบัติร่วมกันที่เรียกว่าพระธรรมวินัยเป็นบรรทัดฐานสาหรับยึดถือร่วมกัน

ดังนั้น เมื่อพูดถึงสังคมสงฆ์และการปกครองแล้วจึงต้องดูที่พระวินัยเป็นหลักเพราะพระวินัยเป็นทั้งโครงสร้างและระบบการจัดสภาพสังคมสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อยและพัฒนาบุคลากรในสังคมสงฆ์ทุกคนจะรู้หน้าที่ของตนเองทั้งอำนาจขอบเขตของการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งพระวินัยจะเป็นหลักในการปฏิบัติและเป็นแกนกลางคอยยึดเหนี่ยวสังคมสงฆ์ให้ดำเนินกิจกรรมต่างๆภายใต้หลักการเดียวกันเพราะพระวินัยนั้นเป็นการจัดสรรโอกาสให้ชีวิตและสังคมมีระเบียบและมีโอกาสเกิดขึ้นทาให้อะไรๆได้อย่างคล่องแคล่วดำเนินชีวิตได้สะดวกถ้าชีวิตและสังคมไม่มีระเบียบไม่เป็นระบบก็จะสูญเสียโอกาสในการดำเนินชีวิตและทากิจกรรมสังคมให้เป็นไปด้วยดีลักษณะสังคมสงฆ์ในครั้งสมัยพุทธกาลจึงแตกต่างจากสังคมโดยทั่วไป(พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), นิติศาสตร์แนวพุทธ,)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์หรือการปกครองคณะสงฆ์โดยหลักคือการปกครองตามคณะสงฆ์และทางศาสนาดำเนินมาในลักษณะเช่นนี้โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึงประเทศไทยการปกครองคณะสงฆ์เป็นเหตุขัดข้องและมีความจำเป็นต้องพึ่งรัฐจึงได้อาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ปัญหาพระธรรมวินัยและใช้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุนเมื่อเกิดความไม่เรียบร้อย เช่นในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชเมื่อครั้งพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมากในประเทศอินเดีย และครั้งในสมัยการบริหารกิจการคณะสงฆ์หรือการปกครองคณะสงฆ์โดยหลักคือการปกครองตามคณะสงฆ์และทางศาสนาดำเนินมาในลักษณะเช่นนี้โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึงประเทศไทยขึ้นในคณะสงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้องและมีความจำเป็นต้องพึ่งรัฐจึงได้อาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ปัญหาพระธรรมวินัยและใช้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุนเมื่อเกิดความไม่เรียบร้อย เช่นในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชเมื่อครั้งพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมากในประเทศอินเดีย และครั้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยจัดระบบการปกครองสงฆ์ขึ้นเป็นครั้งแรกด้วยการที่ทรงตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์รัตนโกสินทร์ศกต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ.2484โดยยกเลิกฉบับแรกนั้นก็เพื่อจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองของฝ่ายอาณาจักรครั้นถึงรัชกาลที่ 9ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. 2505 และต่อมาในปีพ.ศ. 2535ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่พ.ศ. 2535)ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ใช้อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสองฉบับนี้เป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่ถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์และเป็นหลักจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ด้วยและต่อมาก็ได้กำหนดให้มีมหาเถรสมาคมออกข้อบังคับวางระเบียบออกคำสั่งมีมติออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยสมัยก่อนนิยมใช้คำว่าการปกครองคณะสงฆ์แต่ปัจจุบันใช้คำว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อบังคับบัญชาดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในการปกครองเรียบร้อยดีงามส่วนการบริหารจะเป็นไปเพื่อการบริหารจัดการในการที่จะดำเนินงานนั้นๆให้สำเร็จในการบริหารนั้น

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูรธมฺมจิตฺโต) ได้ให้ความหมายของการบริหารตามแนวพระพุทธศาสนาว่าพุทธวิธีการบริหารควรยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญโดยผู้บริหารเองจะต้องประพฤติธรรมและใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหารและต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง โดยพึงสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมดังพุทธพจน์ที่ว่า “ ถ้าเห็นจะได้ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่กว่าเพราะเสียสละประโยชน์สุขเล็กน้อยบุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อยเพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่ ” ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงการปกครองคณะสงฆ์หรือการบริหารกิจการคณะสงฆ์จึงต้องเห็นพระธรรมวินัยเป็นหลัก เพราะพระธรรมวินัยเป็นทั้งโครงสร้างและการจัดสภาพสังคมสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อยและเป็นการพัฒนาบุคลากรในสังคมสงฆ์ด้วยทุกคนจะรู้จักหน้าที่ของตนเอง การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนาคณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระบรมศาสดาของพุทธศาสนิกชนซึ่งทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้บัญญัติไว้เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาได้นำพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจาวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมการเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถือเป็นภารกิจสำคัญที่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัตินอกจากนั้นแล้วการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระภิกษุสงฆ์ตามพระธรรมวินัยจะเป็นการสร้างศรัทธาความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนและเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขพระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการปกครองและบริหารคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการ

พระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไปดังคำที่กล่าวว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไปได้ก็ด้วยอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญเนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการทุกๆระดับซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนและมีบทบาทหน้าที่โดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงสืบไป(พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูรธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีบริหาร.กรุงเทพฯ.)

จากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. 2505ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช2484กำหนดให้มีมหาเถรสมาคมมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานกรรมการมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและได้มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่2พ.ศ. 2535)ให้มหาเถรสมาคมออกข้อบังคับวางระเบียบออกคำสั่งมีมติและออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย และพระธรรมวินัยดูแลพระสงฆ์ในขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบตามกฎมหาเถรสมาคม ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ฉบับที่2พ.ศ. 2541 โดยพระสังฆาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบกิจการคณะสงฆ์ 6 ประการคือ

1. ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมายกฎมหาเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบคำสั่งมติประกาศพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน
2. ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามการศาสนศึกษาการศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี
3. ระงับอธิกรณ์วินิจฉัยการลงนิคหกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล
4. แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ
5. ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย
6. ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

จากภารกิจทั้ง6ประการนี้พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการจรรโลงพระพุทธศาสนาและช่วยสงเคราะห์สังคมตามวิธีทางและหลักธรรมในพระพุทธศาสนาการที่จะทำให้พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าและมั่นคงคู่ประเทศไทยได้นั้นจะต้องมีพระสังฆาธิการเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยจรรโลงและพัฒนาพระพุทธศาสนาได้ดังนั้นพระสังฆาธิการมจึงมีบทบาทและหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ถาวรสืบต่อไป ต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นหลักสำคัญเนื่องจากเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการทุกระดับเป็นที่ศรัทธาของประชาชนและมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยแล้วจึงจะต้องปรับบทบาทในด้านต่างๆให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมให้ได้แต่เวลานี้โครงสร้างการบริหาร และการจัดรูปแบบการบริหารของคณะสงฆ์ไทยส่วนภูมิภาครวมศูนย์อยู่ที่จังหวัดซึ่งเจ้าคณะจังหวัดทำงานรับผิดชอบกิจการทั้งหลายในพื้นที่เพียงองค์เดียว โดยเห็นได้จากการที่ไม่มีคณะทำงานหรือองค์กรมารองรับ เพื่อการสนับสนุนงานไม่มีองค์กรที่จะตรวจสอบการทำงานอย่างจริงจังในเรื่อง เดียวกันนี้เจ้าคณะอำเภอเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสมีอำนาจสูงสูดในการปกครองวัดของตนเพียงผู้เดียวการรวมศูนย์อำนาจของการบริหารเช่นนี้เกิดจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ. 2535 จึงทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่องเป็นผลให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ขาดประสิทธิภาพเพราะขาดเครื่องมือหรือกลไกที่จะสนองการงานให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ และเนื่องจากไม่มีการปฏิรูปโครงสร้างคณะสงฆ์จึงทำให้เกิดปัญหาความประพฤติเสื่อมเสียของพระภิกษุสามเณรตามมาดังที่เป็นข่าวที่เกิดขึ้นกับสังคมพระสงฆ์ในปัจจุบัน

ดังนั้นผู้ศึกษาในฐานะที่เป็นพระสังฆาธิการรูปหนึ่งและได้เห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการ จึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการศึกษาน่าจะนำมาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนากิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาโดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

สมมติฐานของการวิจัย

1. พระสังฆาธิการที่มีอายุต่างกันมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์คณะสงฆ์แตกต่างกัน
2. พระสังฆาธิการ ที่มีพรรษาต่างกันมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์คณะสงฆ์แตกต่างกัน
3. พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งหน้าที่ทางคณะสงฆ์ต่างกันมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน
4.พระสังฆาธิการที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน

เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

คำว่าบทบาท (Role) หมายถึงการทำหน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหมายให้บุคคลกระทำ บทบาทคือสิ่งที่เราทำหรือหน้าที่ที่เราต้องทำเมื่อเราเป็นอะไรสักอย่างหนึ่งสิ่งที่เราทำต้องมาคู่กับสิ่งที่เราเป็นสถานภาพเกี่ยวกับบทบาทที่สังคมกำหนดหรือบทบาทในสังคม (Social Role)

สงวนศรีวิรัชชัย (2545.อ้างถึงใน ชาญณรงค์ หินเกิด)ได้ให้ความหมายของคำว่าบทบาทว่าหมายถึงรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งซึ่งประกอบด้วยสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งเมื่อบุคคลดำรงตำแหน่งใดก็ต้องแสดงพฤติกรรมตามระบุเป็นบทบาทของตำแหน่งนั้น

สุพัตรา สุภาพ (2542.อ้างถึงใน ภัทรพร สิริกาญจน) ได้ให้ความหมายของบทบาทว่าบทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวังสาหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไรเป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคมเพื่อทำให้ผู้สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้สุชาจันทร์เอมได้อธิบายว่าหน้าที่ที่สังคมได้กำหนดไว้ให้บุคคลในสถานะภาพต่างๆยึดเป็นแนวทางปฏิบัติบทบาทในสังคมจึงแตกต่างกันไปตามสถานภาพของเขาเช่นบทบาทของครูอาจารย์สังคมกำหนดไว้ว่าครูอาจารย์จะต้องสั่งสอนศิษย์อบรมให้มีความรู้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติได้กรรณิการ์ขวัญอารีย์ได้แบ่งลักษณะบทบาทของคนในสังคมไว้ดังนี้คือ

1. บทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทตามอุดมคติ (The Socially prescribed or ideal Role) เป็นบทบาทตามอุดมคติที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งไว้
2. บทบาทที่ควรกระทำ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลเชื่อว่าควรจะกระทำในหน้าที่ของตำแหน่งนั้นๆซึ่งอาจไม่ตรงตามบทบาทตามอุดมคติทุกประการและอาจแตกต่างกันไปแต่ละบุคคลก็ได้บทบาทที่กระทำจริง (The performed Role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงตามความเชื่อความคาดหวังตลอดจนความกดดันและโอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคมในช่วงเวลาหนึ่งๆ

บทบาทของพระสงฆ์ ซึ่งดำรงสถานภาพเป็นพระสังฆาธิการหรือพระภิกษุสงฆ์เองก็จะต้องมีสามัญสำนึกและคาดหวังต่อบทบาทจริงของตนเองขณะเดียวกันบุคคลอื่นๆเช่นประชาชนทั่วๆไปก็ย่อมคาดหวังที่จะให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามบทบาทหรือหน้าที่ของท่านด้วยดังนั้นบทบาทสำคัญของพระสังฆาธิการหรือพระสงฆ์ที่แท้จริงถูกกำหนดโดยพระธรรมวินัยเป็นหลักนอกเหนือจากการประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยแล้วก็จัดว่าเป็นบทบาทเสริมเช่นเดียวกันกับแนวคิดที่ได้กล่าวไว้ว่าเมื่อบุคคลอยู่ในองค์การความคาดหวังขององค์การถือเป็นบทบาทคาดหวังที่มีความสำคัญและเป็นมาตรฐานสำหรับการประเมินพฤติกรรมอย่างเป็นทางการ โดยนัยนี้ก็หมายความว่าบทบาทของพระสังฆาธิการย่อมขึ้นอยู่กับการกำหนดตามพระธรรมวินัยเป็นสำคัญส่วนบทบาทตามความคาดหวังของสังคมก็ถือเป็นบทบาทเสริมอีกด้วย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารในทางพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาทบทวนเอกสารของการบริหารในทางพระพุทธศาสนาพบว่ามีนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายของการบริหารกิจการในทางพระพุทธศาสนาไว้หลายท่านดังนี้

ท่านพุทธทาสภิกขุได้พูดถึงการบริหารว่าเป็นการดำเนินงานไปได้แห่งกิจการที่กระทำด้วยปัญญากระทำด้วยความหวังและต้องทำเพื่อสังคมหรือน้อยที่สุดทำเพื่อตัวเองต้องมีการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุปสรรคด้วยสติปัญญา พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)ได้กล่าวถึงความหมายการปกครองหรือการบริหารตามทัศนะของพระพุทธศาสนาว่าการปกครองตามความหมายในพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อการศึกษาการปกครองและความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้นมิใช่จุดหมายในตัวแต่เป็นเพียงปัจจัยคือสภาพเอื้อเพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่งการศึกษาหรือเพื่อเป็นหลักประกันของการศึกษาจึงถือคติได้ว่าการปกครองที่มีขึ้นเป็นเรื่องของการศึกษาและเพื่อการศึกษาทั้งสิ้น

การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์

มีนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายของบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไว้ดังนี้

พระพรหมโมลี (สมศักดิ์อุปสโม) ได้กล่าวไว้ว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้นพระสังฆาธิการเป็นบุคลากรอันสำคัญยิ่งของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ได้รับมอบหมายจากพุทธบริษัทให้เป็นผู้นำในกิจการด้านต่างๆของพระพุทธศาสนาความเจริญหรือความเสื่อมของพระพุทธศาสนา จะสัมพันธ์อย่างยิ่งกับคุณภาพของพระสังฆาธิการระดับต่างๆภารกิจของพระสังฆาธิการนั้นนอกจากหน้าที่ตามปกติของพระสงฆ์คือการสอนธรรมนาปฏิบัติแก่พุทธบริษัทแล้วยังมีภารกิจด้านการบริหารจัดการกิจการพระพุทธศาสนาอีก 6 ด้านกล่าวคือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่งานการสาธารณูปการและด้านสาธารณะสงเคราะห์การบริหารจัดการภาระงานด้านต่างๆดังกล่าวนั้นล้วนต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในด้านนั้นๆอย่างเพียงพอจึงจะสำเร็จลุล่วงดังหมายได้

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ปยุตฺโต)ได้กล่าวว่าบทบาทของพระสังฆาธิการหรือพระสงฆ์ที่แท้จริงถูกกำหนดโดยพระธรรมวินัยเป็นหลักนอกเหนือจากการประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยแล้วก็จัดว่าเป็นบทบาทเสริมเช่นเดียวกันกับแนวคิดที่ได้กล่าวไว้ว่า" เมื่อบุคคลอยู่ในองค์การความคาดหวังขององค์การถือเป็นบทบาทคาดหวังที่มีความสำคัญและเป็นมาตรฐานสำหรับการประเมินพฤติกรรมอย่างเป็นทางการ "โดยนัยนี้ก็หมายความว่าบทบาทของพระสังฆาธิการย่อมขึ้นอยู่กับการกำหนดตามพระธรรมวินัยเป็นสำคัญส่วนบทบาทตามความคาดหวังของสังคมก็ถือเป็นบทบาทเสริมอีกด้วย

พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ปญญาสิริ)ได้กล่าวเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนาในด้านสาธารณูปการของวัดแบ่งได้ 3 เรื่องคือ 1) การบูรณะและพัฒนาวัด 2) การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะและ 3) การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษา คือ คณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 236 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที (t-test แบบ Independent Samples) และ F-test (one way ANOVA)

สรุปผลการวิจัย

1. บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาโดยรวมอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ย (μ= 3.99) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการปกครองค่าเฉลี่ย (μ= 4.16) ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาค่าเฉลี่ย (μ= 4.03) ด้านการศาสนศึกษาค่าเฉลี่ย (μ= 3.87) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ค่าเฉลี่ย (μ= 3.71) ด้านการสาธารณูปการค่าเฉลี่ย (μ= 3.65) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ค่าเฉลี่ย (μ= 3.11) ตามลำดับ

2.พระสังฆาธิการที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งหน้าที่ทางคณะสงฆ์ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้ศึกษาสามารถนำมาอภิปรายผลได้ตามลำดับ ดังนี้

1.1 ด้านการปกครองภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 4.16) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าปกครองคณะสงฆ์ด้วยความมีเมตตากรุณามุทิตาและอุเบกขายึดตามหลักพระธรรมวินัยและมีระเบียบแบบแผนเหมาะสมดีงามอยู่ในระดับมากที่สุดลำดับแรกมีค่าเฉลี่ย (μ= 4.55) รองลงมาได้แก่ การบริหารกิจการวัด บำรุงวัดให้เจริญก้าวหน้าเป็นศาสนสถาน ที่น่าเลื่อมใสศรัทธาอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 4.16) การออกกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะเหมาะสมสงบสุขดีงามอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 4.11) ให้การศึกษาอบรมแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัดอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 4.06) การใช้คำวินิจฉัยสั่งการลงโทษกับพระสงฆ์ที่ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยอย่างเป็นธรรมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (μ= 4.05) และการจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 4.03) ที่ผลการศึกษาออกมาเช่นนี้ ผู้วิจัยมองเห็นถึงความเข้มงวดของการปกครองคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในการประชุมคณะสงฆ์หลายครั้ง พบว่า ระดับพระผู้ใหญ่ซึ่งได้แก่เจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะอำเภอ ได้มอบนโยบายเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ภายในจังหวัดอย่างจริงจังโดยเฉพาะการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับตามคำสั่งของมหาเถรสมาคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จำนง อดิวัฒน์สิทธิ์ (2556, บทคัดย่อ) การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการ

ปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาการซึ่งผลการวิจัยพบว่าด้านการปกครองโดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ย (μ= 4.00)แต่เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า พระสังฆาธิการทุกระดับมีทักษะทั้งการเป็นผู้นำและผู้บริหารอย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากลำดับแรก ค่าเฉลี่ย (μ= 4.11)

1.2 ด้านการศาสนศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 3.87) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีการส่งเสริมให้พระภิกษุสงฆ์สามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยอย่างทั่วถึงอยู่ในระดับมากลำดับแรกมีค่าเฉลี่ย (μ= 4.08) รองลงมาได้แก่ ได้มีการวางแผนการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรที่มีความรู้ความสามารถและหากพระภิกษุเณรเหล่านี้มีความประสงค์ จะลาสิกขาก็สามารถนำวุฒิการศึกษาที่ได้ปรับไปใช้เพื่อการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาหรือใช้สมัครงานเพื่อดำรงชีพได้อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 3.92) มีกองทุนสนับสนุนเพื่อการศึกษาสำหรับภิกษุสามเณรที่เรียนดีแต่ขาดทุนทรัพย์และทุนอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 3.85) มีการพัฒนาหลักสูตรพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมบาลีศึกษาและแผนกสามัญศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกลมกลืนกับวิถีชีวิตจริง ทั้งทางโลกและทางธรรมผสมผสานกันไปให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ในวัดอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 3.81) ส่งเสริมสรรหาและพัฒนาครูสอนนักธรรม,บาลี และธรรมศึกษาให้เป็นไปตามแบบแผนและประเพณีอันดีงามอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 3.80) และมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมบาลีศึกษา และแผนกสามัญศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 3.77) ผลวิจัยออกมาเช่นนี้ ถือว่าเป็นจัดรูปแบบที่ถูกต้องตามระเบียบว่าด้วยการจัดการศาสนศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูมงคล ศีลวงศ์และคณะ(การศึกษาของคณะสงฆ์ 2545: 34.) กล่าวว่าบทบาทพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสทุกรูปต้องพัฒนาตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัยก่อนเป็นประการแรกประการที่สองจะต้องมีรูปแบบการปกครองในวัดวาอารามให้เรียบร้อย และประการสุดท้ายจะต้องจัดรูปแบบในการศึกษาเล่าเรียนแผนกพระปริยัติธรรมขึ้น เช่นแผนกนักธรรมแผนกบาลีขึ้นในวัดของตนนอกจากนี้จะต้องอบรมวิปัสสนากรรมฐานให้กับพระภิกษุสามเณร เรียกว่าจริยธรรมการให้การศึกษาด้านจริยธรรม ก็คือการเปิดโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นการเปิดโรงเรียนเด็กเล็กที่เรียกว่าก่อนเข้าเกณฑ์ซึ่งเป็นโครงการของมหาเถรสมาคมก็เพื่อเป็นการชักจูงเด็กเล็กให้เข้ามาพึ่งพระสงฆ์พระสงฆ์มีบทบาทช่วยเหลือเด็กเล็กด้วยเมตตาธรรมเด็กเล็กเหล่านี้ก็คือลูกหลานชาวบ้านที่ต้องออกไปประกอบอาชีพเมื่อวัดรับดูแลลูกหลานได้ดีความเลื่อมใสศรัทธาต่อวัดต่อพระพุทธศาสนาก็บังเกิดขึ้นกับประชาชน

1.3 ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 4.03) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีการน้อมนำเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดการศึกษาและการพัฒนาตนเองไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสมอยู่ในระดับมากลำดับแรกมีค่าเฉลี่ย (μ= 4.13) รองลงมาได้แก่ มีการทำให้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแพร่หลายออกไปให้มีผู้เคารพเลื่อมใสในพระรัตนตรัยอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 4.11) มีการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้แก่ศาสนทายาท และประชาชนทั่วไปได้รับทราบในทุกๆ วิธีการที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 4.06) มีการอบรมประชาชนทั่วไป ให้ตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติ เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ยึดหลักทางพระพุทธศาสนาเป็นที่ตั้งอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 4.00) มีโครงการฝึกวิปัสสนากรรมฐานให้กับพระสงฆ์ในเขตการปกครอง เพื่อสร้างจิตสำนึกให้เป็นพระสงฆ์ที่ดี มีศีลธรรม และประพฤติดีปฏิบัติชอบอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 3.94) และมีโครงการฝึกอบรม และปฏิบัติธรรม เนื่องในวันสำคัญทางศาสนา สำหรับเยาวชน นักเรียนนักศึกษาในเขตการปกครองอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 3.92) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาศักดิ์พิชิต ฐานสิทฺโธ (ชัยดี) (2551) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของ พระวิสุทธาธิบดี (วีระภทฺทจารี) ผลการวิจัยพบว่าการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิบดีท่านได้เผยแผ่ผ่านบทบาทภาระงานกิจการ

คณะสงฆ์ทั้ง 6 ประการได้แก่ บทบาทการปกครอง บทบาทศาสนศึกษา บทบาทสาธารณูปการ บทบาทการศึกษาสงเคราะห์บทบาทสาธารณสงเคราะห์ และบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรม โดยมีรูปแบบและแนวทางการเผยแผ่พุทธธรรมที่ดำเนินตามพุทธวิธีการสื่อสารวิธีการเผยแผ่ของพระสาวกและมีการนำหลักการสื่อสารตามหลักนิเทศศาสตร์เข้ามาช่วยในการเผยแผ่พุทธธรรมเพื่อเป็นกลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจให้ผู้ฟังเกิดศรัทธากล้าหาญเลื่อมใสเร้าใจอยากฟังอยากประพฤติปฏิบัติตามเพื่อความมีประสิทธิภาพประสิทธิผลและเข้าถึงมหาชนหรือกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้นรูปแบบการเผยแผ่

1.4 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 3.71) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีการเกื้อกูลทำประโยชน์ร่วมกัน ทั้งให้คำแนะนำ คำสอนแนวความคิด และวัตถุสิ่งของตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมากลำดับแรกมีค่าเฉลี่ย (μ= 4.00) รองลงมาได้แก่ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่ ซึ่งจะเป็นสาธารณสมบัติ หรือประชาชนทั่วไปอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 3.88) มีการช่วยเหลือเกื้อกูลอุดหนุนจุนเจือกิจการของรัฐ หรือของเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 3.77) มีการดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของหน่วยงาน บุคคลหรือคณะบุคคลอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 3.75) มีการแต่งตั้งให้พระสงฆ์ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญทางพุทธศาสนาออกสอนหนังสือตามโรงเรียนในเขตการปกครองอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 3.71) และมีโครงการเฉพาะกิจช่วยผู้คนที่ตกทุกข์ได้ยากเพราะภัยทางธรรมชาติ เช่น วาตภัย อุทกภัย อัคคีภัยอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย (μ= 3.19) ที่ผลการวิจัยออกมาเช่นนี้ แสดงให้เห็นถึงคณะผู้บริหารฝ่ายสงฆ์ได้ให้ความสำคัญในด้านนี้มาก ซึ่งสอดคล้องกฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ 15 ข้อที่ 5 ว่าด้วยเรื่องการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้แก่กิจการที่คณะสงฆ์จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่เพราะเป็นการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งเป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคมโดยมีวัดและ พระภิกษุเป็นแกนนำได้แก่โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อนโครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาดแคลนวัดและเจ้าอาวาสพระภิกษุเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคมเช่นให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่างๆการสร้างถนนเข้าหมู่บ้านการออมทรัพย์ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้านการสนับสนุนทุนการศึกษาเด็กนักเรียนการช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้เป็นต้น

1.5 ด้านการสาธารณูปการ ภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 3.65) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีการพัฒนาอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ของสังคมนั้นๆ เป็นที่อำนวยประโยชน์ และเป็นศูนย์รวมจิตใจประชาชนอยู่ในระดับมากลำดับแรกมีค่าเฉลี่ย (μ= 4.25) รองลงมาได้แก่ มีการจัดสถานที่ภายในวัด ให้ถูกสุขอนามัย เหมาะสมแก่การทำบุญ บำเพ็ญกุศล ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 4.16) มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมา เพื่อดูแลรักษาศาสนวัตถุ และศาสนสถานที่เป็นสมบัติของวัด ถูกต้องตามระเบียบบริหารการคณะสงฆ์อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 4.14) มีการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถานถูกต้องตามระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลางพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2448 อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (μ= 3.98) การจัดกิจการของวัดในเรื่องต่างๆ เช่น การจัดงานวัด การเรี่ยไร เป็นไปตามกฎของมหาเถรสมาคม อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย (μ= 2.74) และมีการสร้างการตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิกและการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาถูกต้องตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2448 อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย (μ= 2.64) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 โดยลำดับชั้นการปกครองคณะสงฆ์ไว้ดังนี้ มาตรา 20 คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคมการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไป

ตามที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคมและกฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ 15 พ.ศ. 2523 ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด 2 ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและหมวด 3 ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

1.6 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย (μ= 3.11) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า จัดตั้งและส่งเสริมศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แก่เด็กเยาวชนอยู่ในระดับมากลำดับแรกมีค่าเฉลี่ย (μ= 3.59) รองลงมาได้แก่ ตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนในทุกระดับชั้นอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย (μ= 3.50) ให้การสนับสนุนช่วยเหลือการก่อสร้างอาคารเรียน/ห้องเรียน/ห้องจริยศึกษา และอุปกรณ์การศึกษาแก่โรงเรียนอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย (μ= 3.31) จัดตั้งและส่งเสริมโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อสงเคราะห์เด็กเยาวชนอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย (μ= 3.28) ช่วยเหลือ เกื้อกูล อุดหนุน อนุเคราะห์ทุนการศึกษาแก่ผู้ยากไร้เฉพาะบุคคลอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย (μ= 2.19) และจัดตั้งและส่งเสริมสนับสนุนศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย (μ= 2.10) ซึ่งไม่สอดกับวิจัยของพระณัฐพลติธมฺโม (ปราบพินาศ) (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานครผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อจำแนกเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตาม ค่าเฉลี่ยคือ ด้านการศาสนศึกษา ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการปกครองผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรีกรุงเทพมหานครจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นแตกต่างกันตามพรรษาและวุฒิการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรีที่มีอายุ และวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวัดตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรีไม่แตกต่างกัน

2. จากการทดสอบสมมติฐานพบว่าพระสังฆาธิการที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งหน้าที่ทางคณะสงฆ์ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของทวีขจรกุล(2553)ได้วิจัยเรื่องบทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดหนองคายผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งหน้าที่ทางคณะสงฆ์ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการศึกษาไปใช้

1. ด้านการปกครองควรจัดการประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านการศาสนศึกษาควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมบาลีศึกษาและแผนกสามัญศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร

3. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาควรมีโครงการฝึกอบรมและปฏิบัติธรรมเนื่องในวันสำคัญทางศาสนาสำหรับเยาวชนและนักเรียนนักศึกษาในเขตการปกครอง

4. ด้านการศึกษาสงเคราะห์

5. ด้านการสาธารณูปการควรมีโครงการเฉพาะกิจช่วยผู้คนที่ตกทุกข์ได้ยากเพราะภัยทางธรรมชาติ เช่น วาตภัย อุทกภัย และอัคคีภัย

6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ควรจัดตั้งส่งเสริม และสนับสนุนศูนย์อบรมเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ให้มีขึ้นภายในวัด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของคณะสงฆ์ไทยต่อการใช้อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 18 พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ผลของการศึกน่าจะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหรือแก้ไข พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมโมลี (สมศักดิ์อุปสโม), **พิธีมอบประกาศนียบัตรหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549), หน้าข.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ปยุตฺโต), **สถาบันสงฆ์ในสังคมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2527), หน้า 274.

พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ปญฺญาสิริ), **การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด,** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2538), หน้า 9.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์คงฺคปญฺโญ), **เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550), หน้า 87.

พระครูมงคลศีลวงศ์และคณะ, **พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบทการแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย**, หน้า 53-67.

พระมหาสมทรงสิรินฺธโร, **บทบาทของพระสงฆ์ไทยในอนาคต**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเคล็ดไทยจากัด,2525), หน้า 32.

พระไพศาลวิสาโล, **พุทธศาสนาไทยในอนาคตแนวโน้มและทางออกวิกฤต**, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์ , 2546), หน้า 276-277.

ภัทรพรสิริกาญจน, **หน้าที่พระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ : แนวคิดและบทบาทพระคำเขียนสุวณฺโณ**

Gulick L. and Urwick J., **Papers on the Science of Administration**, (New York : Institute of Public Administration, 1973), pp.18-19.

William Ouchi, **Organization and Management** , (Eaglewood Cliffs : Prentice Hill, 1971), p.283.

KramolThongthammachart and PornsukPongpaew.(2004). **Commissioner, Consciousness and Ideology**.Bangkok :Chulalongkorn University.

Tin Pratchayaparit.(2003). **Public Entries.Edition6.Bangkok** :Chulalongkorn University.

PrawetWasi. (2006). **Community Health Systems Development Community health is the foundation of health**. Bangkok : National Health Security Office.